

4522. — ⁴⁴ DAP, PM, 1799, 3622 (480 P). — ⁴⁵ DAP, PM, 1802, 914 (332). — ⁴⁶ Ibid., 1074 (497). — ⁴⁷ DAP, PM, 1805, 3310 (585). — ⁴⁸ DAP, PM, 1808, 2233 (380). — ⁴⁹ DAP, PM, 1810, 3667 (301). — ⁵⁰ DAP, PM, 1812, 1025 (316 P). — ⁵¹ DAP, PM, 1802, 891 (307), 929 (349). — ⁵² DAP, PM, 1804, 2672 (664 P). — ⁵³ DAP, PM, 1810, 2901 (22). — ⁵⁴ DAP, PM, 1801, 341 (284 P), 441 (410 P); DAP, PM, 1802, 966 (374). — ⁵⁵ DAP, PM, 1810, 3437. — ⁵⁶ DAP, PM, 1808, 1741 (171), 1929 (233), 1950. — ⁵⁷ DAP, PM, 1810, 3202 (139 P). — ⁵⁸ DAP, PM, 1801, 520 (443). — ⁵⁹ DAP, PM, 1805, 3252 (532). — ⁶⁰ DAP, PM, 1807, 864 (75). — ⁶¹ Ibid., 1140 (439).

MEDICAL AND PUBLIC HEALTH CONDITIONS AT PANČEVO AT THE END OF THE XVIIIth AND AT THE BEGINNING OF THE XIXth CENTURY

Tanasije ILIĆ

THE TURKS CONQUERED THE TOWN PANČEVO IN 1778 BUT THEY WERE OBLIGED TO leave in the course of the same year. The military hospital and civil pharmacy were burned down in the city brand which they left behind.

The Monarchy of the Habsburg, permanently in war since 1792 and constantly in financial troubles, did not intend to build hospitals in cities close to the Turkish border. Under these circumstances, the construction of a new hospital started by the population of Pančevo with very modest means, but aided by the good-will and moral assistance of the government's and military authorities and the Magistracy of Pančevo which donated the necessary ground. The civil hospital was assigned in the first place to poor people.

The author presents in the first part of his study all facts which have helped to fulfill this action and all peripetia of the construction of the hospital. Furthermore, the study contains a review of all infectious diseases (small pox, venereal diseases and typhus) frequent at that time and which have been treated in this new hospital.

LA SITUATION MÉDICALE ET SANITAIRE À PANČEVO VERS LA FIN DU XVIIIme ET AU COMMENCEMENT DU XIXme SIÈCLE

Tanasije ILIĆ

LES TURCS QUI AVAIENT OCCUPÉ LA VILLE DE PANČEVO EN 1778 FÛRENT OBLIGÉS DE la quitter au cours la même année. En se retirant, ils brûlèrent la ville, l'hôpital militaire et la pharmacie civile avec.

La Monarchie des Habsbourg, en guerre constante depuis 1792 et étant d'une façon permanente en difficultés financières, n'avaient pas d'intention de construire des hôpitaux dans les villes tout près de la frontière turque. C'est la raison par laquelle les habitants de Pančevo ont construit l'hôpital par leurs moyens modestes et grâce à la bienveillance et l'assistance morale des autorités civiles et militaires et à l'aide matérielle du Magistrat de Pančevo. Cet hôpital était réservé en premier lieu aux pauvres de la ville.

L'auteur cite tous les facteurs qui rendèrent possible la construction de l'hôpital et toutes les péripéties par lesquelles on devait passer avant de réussir.

Ensuite, l'auteur passe en revue les maladies infectieuses (la variole, les maladies vénériennes, le typhus exanthématique) dont souffrait la population et qui ont été traitées dans le nouvel hôpital.

POKUŠAJ OSNIVANJA PRVE BOLNICE U VALJEVU 1835. GODINE

Dragoljub DIVLJANOVIĆ

IAKO JE ŠABAC, ZAHVALJUJUĆI JEVREMU OBRENOVIĆU, DOBIO BOLNICU 1826. godine, Srbi su zvanično odobrenje za gradnju bolnice stekli tek hatišerifom od 1830. godine. Gradište ima bolnicu od 1832. godine, dok su bolnice u Beogradu, Kragujevcu i Požarevcu ustanovljene 1836. godine. No nijedna od njih nije zadovoljavala osnovne građevinske i sanitarne uslove niti je imala odgovarajuće unutrašnje uređenje i neophodnu opremu. Poznato je da je šabačka bolnica imala samo dva odeljenja „jednu poveću sobu u kojoj obdržavaju se bolesnici, i jednu manju u kojoj je stanovao doktor hošpitateljski“.¹

Prvi razgovori za otvaranje bolnice u Valjevu otpočeli su tek 1835. godine.² Interesantno je da je inicijator za to bio Grigorije Ribakov, „doktor okružija Valjevskog“, o kome Lindenmajer nema naročito lepo mišljenje.³ To je isti onaj Ribakov koga pominje dr Vojislav Mihailović govoreći o bolnicama u Gradištu i Požarevcu.⁴

Prepiska oko otvaranja bolnice u Valjevu vodila se između Načelstva okruga valjevskog, kao predlagača, i Vojne komande podrinsko-savske kao prvostepene pretpostavljene vlasti, te između ove poslednje i Sovjeta srpskog. U to vreme ova prepiska nije dovela ni do kakvog pozitivnog rešenja jer Sovjet nije dozvolio da se zgrada džamije upotrebi za bolnicu. Na odobrenje je trebalo da se čeka do povratka kneza Miloša iz Carigrada.

Citiraćemo ovde dva sačuvana dokumenta iz te prepiske:

Voena komanda
Podrinsko-Savska
№ 521
6 avgusta 1835
u Šabcu

Slavnome Ispravničestvu Okružija Valjevskoga

Učinjeno mi predstavlenije ot 31. pr: maia uprizreniju zdania kakovog za lekara Gna Grigorija Ribakova, gdi bi mogao bolestnike iz okružija nadležnog privatiti i lečiti ih a tako i za tursku džamiju, što mi Slavno Ispravničestvo primečava, da bi za ovu potrebu, sireč za bolnicu, podneti mogla, neću izostaviti visokoslavnomu Sovjetu do znanja dostaviti, pa kako bude rešeno odonuda.

Polkovnik
Lazar Todorović⁵

Pošto se obratila Sovjetu i od njega dobila odgovor, Vojna komanda je izve-
stila Načelstvo o rezultatu:

Voena komanda
Podrinsko-Savska
№ 640
20 avgusta 1835
u Šabcu

Slavnome Ispravničestvu Okružija Valjevskoga

Visokoslavni Upravitelni Sovjet Knjažesko Srbski u prizreniju predložene
djarnie u Valjevu odgovara pismom svojim ot 12. t.m. pod № 270, da se djarnia
nesme pregrađivati za bolnicu, koja bi nuždna bila za bolne koi se donose iz sela
okolna, bez naročitog visočaišeg soizvolenia Njegove Svetlosti, a da se nova gradi
već je dockan. I ta odaja, koja bi se sada gradila, bila bi više škodljiva, nego
polezna zdravlju bolni, budući se nebi mogla osušiti, kako bi trebalo.

Zato ovaj predmet ostae do dolaska Njegove Svetlosti iz Carigrada.

Polkovnik
Lazar Todorović⁶

Na kraju treba reći, da od izgradnje bolnice toga puta nije bilo ništa.
Nepoznato je samo da li je tome bio uzrok odlazak Ribakova iz Valjeva, koji je
ubrzo zatim usledio, ili Kneževa naredba da se od te namere odustane.

IZVORI I LITERATURA

¹ Stanojević V., Istorija Srpskog vojnog saniteta, Beograd, 1925, str. 27. — ² Državni arhiv sreza
Valjevo, arh. br. 4, 1835. — ³ Mihailović V., Iz istorije saniteta u obnovljenoj Srbiji 1804—
1860, Srpska akademija nauka, Beograd, 1951, 604; Stanojević V., Istorija Srpskog vojnog sani-
teta, Beograd, 1925, 23; Đorđević Tih., Iz Srbije kneza Miloša, Beograd, 1924, 195. — ⁴ Miha-
ilović V., Iz istorije saniteta u obnovljenoj Srbiji 1804—1860, SAN, Beograd, 1951, 601—602.
— ⁵ Državni arhiv sreza Valjevo, 4, 1835. — ⁶ Državni arhiv sreza Valjevo, 4, 1835.

UNE TENTATIVE DE FONDATION DU PREMIER HÔPITAL À VALJEVO EN 1835

Dragoljub DIVLJANOVIĆ

LES SERBES N'ONT OBTENU L'AUTORISATION OFFICIELLE POUR FONDER LEURS
hôpitaux que par le décret des autorités turques „Hattisherif“ en 1830. Cependant, par l'entremise
de Jevrem Obrenović, le premier hôpital a été ouvert déjà en 1826 à Šabac. Les autres villes serbes
ont fondé leurs hôpitaux dans l'ordre suivant: Gradište en 1832, Beograd, Kragujevac et Požarevac
en 1836.

Sur l'initiative de Grigorije Ribakov, „docteur du département de Valjevo“, une corre-
spondance concernant la fondation d'un hôpital dans cette ville commença entre la Préfecture

du Département de Valjevo, le commandement Militaire de la Province Podrinje-Sava et le
Soviet Serbe. Comme il s'agissait d'une proposition concernant la transformation d'une mosquée
en hôpital, l'autorisation n'a pas été obtenue. L'auteur cite deux lettres originales de cette
correspondance qui datent du 6 et du 20 août 1835.

AN ATTEMPT TO ESTABLISH THE FIRST HOSPITAL AT VALJEVO IN 1835

Dragoljub DIVLJANOVIĆ

THE SERBS HAVE BEEN OFFICALLY PERMITTED TO ESTABLISH THEIR OWN HOSPITALS BY
a decree of the Ottoman Empire called „Hattisherif“, in 1830. In the meantime, a hospital had been
already founded at Šabac in 1826 with the help of Jevrem Obrenović. Hospitals were established
also in other serbian towns, as: Gradište in 1832, Beograd, Kragujevac and Požarevac in 1836.

Gregory Ribakov „doctor of the District of Valjevo“, started an official correspondance
between the Prefecture, the Military Headquarters of the District Podrinje-Sava and the State
Council, concerning the reconstruction of a mosque which had to be accomodated as a hospital.
The State Council, however, did not agree with this proposition and therefore the hospital was
not erected. The autor cites two original letters, dated August 6 and 20, 1935.